

րաստած տերեւները կը ցանեն վագրին անցնելու ճամբաներուն վրայ, որոնցմէ եթէ մէկն մէկ տեղին կաշելու ըլլայ՝ ալ բանը լմնցած է: Վասն զի վագրն երբոր կ'իմանայ որ ոտքին բան մը կը պաւ՝ կը ջանայ չուտ մը հանելու, բայց ջանալու ատեն չորս կողմէն ուրիշներ ալ կը կաշին. վագրն մէկ մը մէկը, մէկ մ'ալ մէկալը հանելու համար աշխատելու միջոց, հատ մը թընչին կը փաթթուի, և ոմանք ալ գլխուն կը հանդիպին: Այն ատեն վագրը գետին կ'ընկնի և կը սկսի տապըլտըկիլ կատաղութեամբ, մինչև որ մարմնոյն չորս կողմը կաշին այն ուտողով ծեփած տեւեններն. և այսպէս ցնցուելու և տապըլտըկելու միջոց՝ վերջապէս աչքին կը հանդիպի, որ նոյն վայրկենին կը կուռնայ. այս որ կ'ըլլայ, վագրը կը սկսի ահաւոր կերպով մռնչել. այս ձայնէս որսորդներն իմանալով եղածը՝ վրայ կը հասնին. ու մորթը կը հանեն կ'առնուն, և մարմինը հոն տեղ կը թողուն, որ ուրիշ վագրերու կեր ըլլայ ու նորէն առջի տերեւներէն ցանելով տեղերնին կը քաշուին:

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ

ՃԱՇԱԿ

ՀԵՂԷՆ ԵՒ ԼԱՏԻՆ ՃԱՐՏԱՐԹՈՍՈՒԹԵԱՆ
ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՅ Ի ԲՆԱԳՐԱՅ
Հ. ԱՐՄԵՆ Կ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ ՄԻԹԱՐԵԱՆՑ

Այս անուամբ Ս. Ղազարու մամուլներէն ելած նոր հատորին մէջ կը բովանդակին Եսքինեսի Ճառն ընդդէմ Կոտտիփոնի, և Գիմոսթենի Ճառ յաղագս պապին. իսկ 'ի Կիկերոնէ՝ Ճառ վասն Ս. Լիկինիոսի Արքիայ քերթողի, Ճառ վասն Կ. Լիզարիոսի, Ճառ վասն արքային Գիտտարայ, և Ճառ երկրորդ Փիլիպպեան ընդդէմ Մարկոսի Անտոնիոսի:

Աշխարհաբարոզ է երկու յոյն ճարտարախօսաց գատը. Եսքինէս կ'ամբաստանէ զԿոտտիփոնն ոսկի պսակ չնորհել տալուն համար Գիմոսթենի, յառաջ քան զիշխանին համար տալն իր գործակալութեանը, և պսակելոյն առաքինութիւնքն ու բարերարութիւնքը կը ջանայ սուտ հանել: Գիմոսթենէս հակառակորդին ամբաստա-

նութեանցն մի առ մի հզօր պատասխաններ տալով, հրաշալի ճարտասանութեամբ բը կ'արդարանայ ատենին առջև: Յառաջ քան Գիմոսթեն կարգալու, անյադթեի կը թուին Եսքինեսի փաստերն ու ամբաստանութիւնքը. իսկ երբոր նա ատեն կ'ելլէ, կ'արդարանայ հայ թարգմանչին խօսքը, թէ « ԶԳիմոսթենէս՝ հին և նոր դարը կոչեցին իշխան ճարտարխօսութեան, հեղեղ յափշտակիչ, որոտընդոստ փայլակն կայծակնատարափ, գեր 'ի վերոյ քան զամենայն հիացումն զարմանալեաց »:

Կիկերոն հռովմէական ախորժակին փափկութեան ժամանակին կնիքը կը կրէ յինրեան. վայելչաբան, ողորկ, արուեստը հանճարի թուլցիցն հետ կը զուգաւորէ. բայց հայրենեաց վտանգաց մէջ իր ճարտասանութիւնն ալ ոգեւից, բուռն և բորբոքեալ հանդիսացաւ: Առաջին ճառովն Արքիաս յոյն քերթողին Հռոմայ քաղաքակցութիւնը կը պաշտպանէ. երկրորդով՝ Լիզարիոսի դարձը կ'ընդունի Կեսարու գթութենէն. երրորդով՝ Կաստովրի ամբաստանութիւնքը կը ջրէ, որ կը զըրպարաէր Գիմոսթար թագաւորն իբրեւ թէ ուզած ըլլար սպաննել զԿեսար՝ իր տուն մէջ: Իսկ չորրորդին մէջ, զոր գրով միայն հրատարակած է և ոչ թէ բերնով խօսած, կը պատասխանէ Անտոնիոսի ամբաստանութեանցն, և փոխանակ՝ ինքն կը նկարագրէ կենդանի գրչով զԱնտոնիոս և աւոր անզգամութիւնները. հրաշալի ճառ է վաթսնամեայ ծերունւոյն հայրենասէր և ազատասէր սրտէն բխած, որ Անտոնիոսի մարդասպան սուրն իր վրայ չողացած կը տեսնէր:

Այսպիսի բնտիր ճառից հաւաքում մը՝ շատ օգտակար կրնայ ըլլալ ազգային վարժարանաց ճարտասանութեան աշակերտներուն, որ ճարտարախօսութեան ամենայն գեղեցկութեանցն հետ կը գտնեն 'ի նոսա ազգային պերճ լեզուն հին ժամանակաց և վսեմ՝ հեղինակներուն յարմար, ամենայն բացատրութիւնքն բնիկ հայեցի, բանից հիւսուածքը կտրուկ և լի ուժով, արագ և ընթացող՝ ուր բնագրաց իմաստները կը թռչին, հանդարտ և ծանր՝ ուր ճարտասանութիւնը կը մեղմանայ, կրակ ցառքեցընող՝ ուր բարկութեամբ կը բորբոքին աւտենաբանից լեզուք: Բազմարդիւն հեղինակն առաջին անգամ օրինակ կու տայ արձակ թարգմանութեան. ճարտարութեան համար հարկ է խոստովանիլ որ աննման է և յայսմ՝ որպէս 'ի քերդողականին: